

Vergaderjaar 2024–2025

22 343

Handhaving milieuwetgeving

28 663

Milieubeleid

Nr. 429

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 juli 2025

Met deze brief wordt de Kamer, mede namens de Minister van Justitie en Veiligheid (JenV), geïnformeerd over de voortgang van de versterking van het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving milieu (VTH-stelsel milieu). In dit kader worden drie onderwerpen rond de aanpak van milieucriminaliteit belicht: de formalisatie van de Strategische Milieukamer, de doorzettingskracht bij de aanpak van milieucriminaliteit en het VTH-stelsel, en het verkennend onderzoek naar de oprichting van een landelijk expertisecentrum in de aanpak van milieucriminaliteit. Tot slot wordt in deze brief ingegaan op twee moties die zijn ingediend tijdens het tweeminutendebat VTH-stelsel van 5 februari 2025.

Formalisatie Strategische Milieukamer

De formalisering van de Strategische Milieukamer (SMK) was een gedeelde wens van zowel de SMK als de betrokken ministeries, en werd aangekondigd door de Minister van JenV en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) in de Kamerbrief van 8 april 2022.¹ De formalisering is in gang gezet binnen het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH-stelsel milieu (IBP VTH). De SMK is nu formeel ingesteld door middel van een instellingsbesluit. Dit instellingsbesluit is op 15 april jl. gepubliceerd in de Staatscourant.² Het besluit is ondertekend door de Minister van JenV, de Staatssecretaris van IenW en de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur.

In de Strategische Milieukamer hebben structureel zitting de Hoofdofficier van Justitie van het Functioneel Parket van het Openbaar Ministerie (voorzitter), de Inspecteur-Generaal van de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT), de Inspecteur-Generaal van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, de door de korpschef gemandateerde politiefchef die

¹ Kamerstuk 22 343 en 28 663, nr. 315

² Stcrt. 2025, nr. 13092. Zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2025-13092.html>

landelijk verantwoordelijk is voor het functionele werkgebied milieucriminaliteit en een directeur van een omgevingsdienst namens de directeurs van de omgevingsdiensten. De taken van de SMK liggen op het terrein van de strafrechtelijke aanpak van milieucriminaliteit. De deelnemers aan de SMK stellen daarvoor gezamenlijk de prioriteiten vast. Daarbij werken zij elke vier jaar aan een Dreigingsbeeld Milieucriminaliteit, en stellen zij aan de hand daarvan elke vier jaar een Agenda Strafrechtelijke Aanpak Milieucriminaliteit op.

Doorzettingskracht bij de aanpak van milieucriminaliteit en het VTH-stelsel

Naar aanleiding van het rapport *Om de leefomgeving* van de commissie Van Aartsen is in de Kamerbrief van 13 december 2021³ toegezegd dat advies (voorlichting) zou worden gevraagd aan de Raad van State over de wijze waarop de doorzettingskracht voor milieucriminaliteit en het VTH-stelsel op rijksniveau het beste kan worden georganiseerd. Een onderdeel van de adviesaanvraag zou daarbij zijn hoe de Europese eis van evenredige, doeltreffende en afschrikwekkende sancties in de uitvoering van de handhaving (bestuurs- en strafrecht) geborgd kon worden. In de Kamerbrief van 21 oktober 2022⁴ is aangegeven dat de vraag over deze Europese eis geen strikt juridische vraag was waar de Raad van State voorlichting over zou kunnen geven. Daarom werd ook aangegeven dat opnieuw zou worden overwogen welke route geschikt zou zijn om de vraag over het versterken van de doorzettingskracht te beantwoorden. Daarbij werden toen reeds het versterken van de positie van de SMK en de actielijnen binnen het IBP VTH genoemd als relevante ontwikkelingen. Hierbij informeer ik de Kamer over de stand van zaken van de opvolging van deze toezegging.

Zoals eerder aangegeven in deze Kamerbrief, is de SMK onlangs formeel ingesteld. Daarnaast hebben de diverse actielijnen uit het IBP VTH geresulteerd in het vaststellen van de Landelijke Handhavingsstrategie Omgevingsrecht en het inrichten van een overlegstructuur tussen bestuursrechtelijke en strafrechtelijke toezicht- en handhavingpartners. Bovendien werkt het Ministerie van IenW aan een verdere versterking van het brede VTH-stelsel milieu. In de Kamerbrief van 8 mei jl.⁵ is de Kamer geïnformeerd over de laatste stand van zaken betreffende het wetsvoorstel versterking VTH. Vanuit de verantwoordelijkheid en bevoegdheden van de Staatssecretaris van IenW is het nodig om te werken aan de versterking van het stelsel. Deze versterking vindt plaats door middel van een breed pakket aan maatregelen die, waar nodig, in wetgeving worden ondergebracht. Daarmee zal de regie vanuit het Rijk worden versterkt. Deze stappen worden de aankomende jaren verder uitgewerkt en gemonitord. Mocht dit over enkele jaren nodig blijken, dan kan worden gezien welke aanvullende acties kunnen worden ingezet om de doorzettingskracht te versterken.

Verder wordt op dit moment door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC) onderzoek gedaan naar de straftoemeting bij (ernstige) milieudelicten. De uitkomsten van het onderzoek worden in het vierde kwartaal van 2025 verwacht.

³ Kamerstuk 22 343 en 28 663, nr. 311

⁴ Kamerstuk 22 343 en 28 663, nr. 348

⁵ Kamerstuk 22 343, nr. 421

Verkennd onderzoek landelijk expertisecentrum aanpak milieucriminaliteit

Met deze brief ontvangt de Kamer, zoals eerder aangekondigd in de Kamerbrief van 4 april jl.⁶, het onderzoeksrapport *Onderzoek Landelijk Expertisecentrum Milieucriminaliteit* (bijlage 1). Deze rapportage is in opdracht van het Ministerie van IenW uitgevoerd en bevat een verkennend onderzoek naar mogelijke scenario's voor de oprichting van een landelijk expertisecentrum in de aanpak van milieucriminaliteit. In dit onderzoek is samen met betrokken partners uit het stelsel verkend hoe het huidige speelveld rondom milieucriminaliteit eruitziet en wat daarin de huidige behoeften zijn met betrekking tot expertise-, kennis- en informatiedeling. Het onderzoek geeft in het algemeen aan dat ter versterking van de aanpak van milieucriminaliteit ingezet moet worden op het beter delen van informatie, kennis en expertise in de VTH-keten en formuleert hiervoor een drietal scenario's. Het Ministerie van IenW onderzoekt samen met betrokken partners hoe vorm te geven aan de mogelijke opvolging van deze scenario's. De Kamer zal hierover nader worden geïnformeerd.

Motie van het lid Gabriëls over het waarborgen van de onafhankelijkheid van de omgevingsdiensten (22 343, nr. 412)

De onafhankelijkheid van omgevingsdiensten is essentieel voor een professionele uitvoering van toezicht en handhaving in de fysieke leefomgeving. Binnen het huidige stelsel is bewust gekozen voor een structuur waarin deze diensten zijn ingebed in de lokale en regionale bestuurlijke context, met behoud van professionele autonomie. Voor een adequate invulling van deze onafhankelijkheid zijn uniforme mandaatverstrekking, ruimte voor professionele oordeelsvorming en toereikende middelen nodig. Een omgevingsdienst moet in staat zijn om adviezen uit te brengen aan haar bevoegd gezag zonder bestuurlijke druk, financiële afhankelijkheid of andere externe invloeden. Het Ministerie van IenW stimuleert en volgt een aantal ontwikkelingen die in gang zijn gezet om deze onafhankelijkheid verder te borgen.

Zo zorgt het interbestuurlijk vastgestelde modelmandaat voor uniformiteit en duidelijkheid in de bevoegdheden van directeuren. De beweging van outputfinanciering naar outcomefinanciering versterkt de autonomie van omgevingsdiensten in de invulling van toebedeelde VTH-taken. Daarnaast werkt het Ministerie van IenW aan het wettelijk vastleggen van een aanvaardbaar niveau van uitvoering via de robuustheidscriteria binnen het stelsel van de Omgevingswet. Ook wordt momenteel onderzocht of adviestaken van omgevingsdiensten helder omschreven kunnen worden binnen het stelsel Omgevingswet. Het Ministerie van IenW verwacht hiermee de onafhankelijke adviesrol van omgevingsdiensten te verduidelijken. Ook ondersteunen diverse instrumenten de monitoringsrol van het Rijk bij de beoordeling van de onafhankelijkheid van omgevingsdiensten. Het gaat hierbij onder meer om de Staat van VTH, die dit jaar voor het eerst wordt gepubliceerd en inzicht geeft in hoe het VTH-stelsel functioneert, de onderzoeken van de ILT en de visitaties uitgevoerd door de omgevingsdiensten zelf.

De primaire verantwoordelijkheid voor het functioneren van de omgevingsdienst ligt bij de gemeenten en provincies die als bevoegd gezag optreden. Dit geldt ook wanneer vastgesteld wordt dat een omgevingsdienst niet in staat is om onafhankelijk te opereren, ondanks de inspanningen van partijen in het stelsel. De bevoegd gezagen mandateren de taken aan de dienst, financieren deze grotendeels en zijn dus ook in

⁶ Kamerstuk 22 343, nr. 417

positie om bij te sturen indien verbeterpunten zich voordoen. De horizontale verantwoording is hierbij een belangrijk controlemechanisme, waarbij gekozen volksvertegenwoordigers toezien op de kwaliteit en integriteit van de uitvoering.

Indien uit de Staat van VTH of andere onderzoeken blijkt dat er structurele knelpunten zijn die de onafhankelijkheid van een dienst ondermijnen en deze niet binnen de reguliere bestuurlijke verhoudingen kunnen worden opgelost, beziet het Ministerie van IenW welke aanvullende maatregelen nodig zijn. Zolang het bevoegd gezag in staat is binnen de bestaande bestuurlijke verhoudingen verantwoordelijkheid te nemen, past het de Rijksoverheid om daarbij terughoudend op te treden.

Motie van het lid Buijsse over de inventarisatie van toegepaste technologieën door omgevingsdiensten (Kamerstuk 22 343, nr. 415)

De motie van het lid Buijsse⁷ verzoekt de regering te inventariseren bij welke diensten van omgevingsdiensten opkomende technologieën kunnen worden toegepast. Met deze technologieën worden onder andere sensortechnologie, satellietbeelden, kunstmatige intelligentie (AI) en cloudoplossingen bedoeld, die kunnen bijdragen aan een efficiëntere en effectievere uitvoering van taken.

Via Omgevingsdienst NL is geïnventariseerd welke opkomende technologieën door omgevingsdiensten worden ingezet. Uit de inventarisatie blijkt dat omgevingsdiensten op uiteenlopende wijze gebruikmaken van opkomende technologieën, zowel bij de uitvoering van de wettelijke taken, als in de bedrijfsvoering. Zo worden satellietbeelden onder meer toegepast bij vergunningverlening, toezicht en handhaving, ruimtelijke ordening en milieumonitoring. Al wordt vooral ingezet voor rapportage-ondersteuning en data-analyse. Sensortechnologie wordt gebruikt bij toezicht op industriële installaties, bijvoorbeeld voor het detecteren van warmtebronnen, gaslekken of het inspecteren van isolatie.

De cloud, een online omgeving voor onder andere het opslaan en benaderen van data, wordt door Omgevingsdienst NL niet gezien als opkomende technologie, maar als een bestaande voorziening. Binnen de bedrijfsvoering van omgevingsdiensten wordt de cloud onder andere gebruikt voor de hosting van applicaties en de opslag van data. Verder worden drones ingezet voor dataverzameling. Daarnaast zetten sommige omgevingsdiensten Robotic Process Automation (RPA) in, naast andere vormen van digitale procesoptimalisatie, om verschillende bedrijfsprocessen efficiënter te laten verlopen.

De motie verzoekt ook inzicht te geven in welke partijen deze technologieën kunnen leveren. In de praktijk blijkt dat omgevingsdiensten al samenwerken met diverse marktpartijen die dergelijke oplossingen bieden en ontwikkelen. Enkele omgevingsdiensten maken gebruik van zelfontwikkelde technologieën of van technologieën die zijn ontwikkeld door het bevoegd gezag.

Het toepassen van opkomende technologieën in de uitvoering van VTH-taken is zowel belangrijk als noodzakelijk. Het Ministerie van IenW heeft daarom meerdere keren innovatieve projecten gefinancierd die hieraan bijdragen. Zo zijn onder andere projecten gefinancierd die het gebruik van drones stimuleren en digitale hulpmiddelen ontwikkelen, zoals een adviesrobot en methoden voor data- en risicogericht werken.

⁷ Kamerstuk 22 343, nr. 415

Daarnaast wordt door het Ministerie van IenW ingezet op het delen van kennis en ervaringen. Bij de besteding van beschikbare rijksmiddelen is, onder andere in het kader van de digitalisering van het VTH-stelsel milieu, aandacht voor het toepassen van opkomende technologieën in de uitvoering van VTH-taken.

Verder wordt in de Actieagenda Industrie & Omwonenden onderzocht hoe sensoren kunnen bijdragen aan het signaleren van piekmissies, met het oog op de bescherming van de omwonenden en de leefomgeving. De resultaten van dit onderzoek worden meegenomen in de Kamerbrief over de actieagenda, die eind dit jaar verschijnt.

Met deze brief is de Kamer geïnformeerd over de recente ontwikkelingen in de versterking van het VTH-stelsel. Tegelijkertijd worden de twee moties hiermee als afgedaan beschouwd. Deze ontwikkelingen dragen bij aan het realiseren van een veilige, schone en gezonde leefomgeving in Nederland.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
A.A. Aartsen